

Za večno krono.

Igrokaz v treh dejanjih z živo sliko.

11. prizor.*

Don Ferdinand, Alojzij.

Alojzij: Oče!

Don Ferdinand (zase): Vsa osornost mi izpuhti, kadar mu pogledam v čisto, nedolžno oko. (Glasno): Kje je Hugo Goldoni?

Alojzij: Prišlo je do nesporazumljenja med nama, in tako se je v nemiru poslovil.

Don Ferdinand: Žal, sem že slišal. Odkod prihajaš?

Alojzij: Iskal sem vas, toda zaman. Šel sem potem v našo kapelo.

Don Ferdinand: V tem času, ko drvi ves narod k prireditvi?

Alojzij: Molil sem — za Hugona.

Don Ferdinand (zavzet, zase): Moli za svojega sovražnika! Lastni sin me sramoti s svojo plemenitostjo. (Glasno): Povej mi, sin, čemu vsa ta tvoja prevelika pokora, o kateri mi toliko pripovedujejo.

Alojzij: Svet divja, stebri so omajani. Kolika ostudnost se širi skozi stoletje! Evropa se versko razdvaja. Javni zločini in hudodelstva, ropi cerkvenega in privatnega premoženja, požiganje večnega Rima, razkristjanjenje mladine: taka slika današnjega časa mora izsiliti jezo Vsemogočnega.

Don Ferdinand (pritrjevaje): Morda res!

Alojzij: Take misli nas morajo zbuditi iz zaspanosti in obuditi v nas nagujenje k pokori.

Don Ferdinand: Dobro! Če si že izvolil duhovski stan, zakaj pa redovni? Zakaj nočeš postati sveten duhovnik? (Alojzij zmigava z glavo.) Na ta način bi lahko obdržal premoženje, dosegel visoke časti in služil slovesu naše hiše.

Alojzij: Oče, dovoli mi, da se posvetim poklicu, ki mi ga je odločil Bog. Ne iščem slovesa in časti, temveč Boga samega.

Don Ferdinand (mehko): Nas tako lahko zapustiš?

Alojzij: Dragi oče, ti sam si vedno rekel: Za kar se zavzamemo, tega se moramo okleniti z vso dušo in izvršiti. Tako bom storil jaz v službi božji.

Don Ferdinand: Revščina — sin moj — revščina!

Alojzij: Ali ni Bog sam rekel: Če hočeš biti popoln, prodaj vse in razdeli med uboge ter pojdi za menoj.

Don Ferdinand: Če je božja volja, bom popustil. Nobene ovire ti ne bom več stavil na pot.

Alojzij (objame očeta): Zahvaljujem te, dobri oče, Bog bo tisočkrat blagoslovil tvojo žrtev.

12. prizor.

Prejšnja, Jakob.

Don Ferdinand (Jakobu, ki se prikaže na vratih): Pokličí vse domače na rodbinsko posvetovanje!

Jakob: Pričakujejo vas v prvi sobi. (Odide.)

13. prizor.

Don Ferdinand, Alojzij, Rudolf, Franc del Turco, p. Ahil.

(Vsi nastopajo resno in stvarjajo razne skupine. Don Ferdinand sedi za mizo, sinova stojita ob strani, del Turco se razgovarja ob strani s p. Ahilom in drži v roki dokument.)

* Črtaj po 10. prizoru besedi: Zastor pade.

Don Ferdinand (slovesno): Sinu sem izpolnil željo, zato sem vas poklical. Verujte — moji dragi — ni lahek ta korak. Bog edini ve, koliko žrtev sem mu naklonil s tem korakom. (Alojziju): Zadal si mi globoko rano, sin. (Alojzij poklekne k očetovim nogam in mu poljubi roko.) Koliko upanja sem stavil nate! A na vse mi vedno enako odgovarjaš. Če te kliče Bog, pojdi torej, kamor želiš! Ne bom te več zadrževal. Bodi srečen! To prosim Boga. (Zaihti.)

Alojzij: Moj dobri, dobri oče! (Poljubi očeta, gre k p. Ahilu in ga objame.)

P. Ahil: Vidim, da se leskeče v tvojih očeh najčistejša sreča. Resnično si srečen. (Don Ferdinandu): Gospod grof, s tem činom ste dali krasen zgled. Očetovsko srce se je upiralo, toda vera, vest in strah božji so zmagali. Bog si je osvojil to prostovoljno daritev, ki vam jo bo tisočkrat blagoslovil in poplačal. (Alojzij objame brata Rudolfa in del Turca.)

Don Ferdinand: Hvala za vašo tolažbo, gospod pater. Dobro denejo vaše besede očetovskemu srcu v tej težki uri. (Del Turcu): Gospod dvorjan!

Del Turco (stopi k mizi in razprostre dokument, ki ga drži v roki): Listina je pripravljena.

Don Ferdinand (ponudi Alojziju peresnik): Moj sin, podpiši v božjem imenu to listino, s katero se popolno odpoveš v korist svojemu bratu Rudolfu mejni grofiji Castiglione in vsem pripadnostim. (Alojzij krepko podpiše z veselim izrazom v licu.) Podpiši še ti, moj sin, Rudolf! (Podpiše.)

Alojzij (s sklenjenimi rokami proti nebu): Moj Bog, ves sem tvoj! Svetno krono bom zamenjal z nebeško.

14. prizor.

Prejšnji, Jakob.

Alojzij (stoji v sredini odra, oči uprte v nebo; Jakob pride v sobo, poklekne pred Alojzija in mu večkrat poljubi roko. Vsi so presenečeni.)

Jakob: Moj dragi, mladi gospod! Nameravate nas zapustiti, vi, ki sem vas še pestoval. Teško bo slovo staremu Jakobu. Zakaj ste se odločili, da zapustite lepo mejno grofijo in nas, vdane podložnike?

Alojzij (ga pogladi z roko po glavi): Potolaži se, dobri, stari prijatelj! Gre za večno krono.

(Zastor pade.)

III. DEJANJE.

Preprosta samostanska celica.

1. prizor.

Alojzij (kleči pod križem v ponošeni redovni obleki, zatopljen v premišljevanje. Moli z odmori med posameznimi stavki): »Srečen, srečen oni, čigar pregnanstvo konča v tebi, o večna Ljubezen. — Kako dolgo bo trajalo to moje pregnanstvo? — Kdaj boš utešil moje hrepenenje? Tedaj bom pohitel v tvojo čudežno celico, pred katero zdaj zdihujem in ječim z utripi žejnega srca. — Na tvojem Srcu bom počival in pil iz studenca živih. — Moja duša hrepeni po tebi. Vse imam v nebesih, kaj hočem na zemlji? V mojem srcu je Bog, moj delež je v večnosti. (Počasi se dvigne in se zelo slab upre ob mizo.) Čutim, kmalu bo končano. Srečen dan, ko sprejemem iz Stvarnikovih rok večno krono!

2. prizor.

Alojzij, p. Ahil.

Alojzij (gre nasproti patru, desnico mu stisne z obema rokama): Velečastiti! Srečen sem. Kmalu odidem v nebeško domovino.

P. Ahil (ganjen): Prijatelj, o svoji smrti govoriš, kakor drugi opisujejo svoje vtise s prijetnega izleta.

Alojzij (bolj resno): Da bi me le grehi ne ovirali pri izletu v nebo! Zakaj se nisem bolj premagoval, bolj pokoril?

P. Ahil (svareče): Bodi miren! Pokoril si se več, kot prenese tvoje slabotno telo. Skoraj bi te moral pokarati, ker si tako ozkosrčen.

Alojzij: Zveličar je zame še več storil in pretrpel.

P. Ahil: Odkar razsaja v Rimu kuga, nosiš kal bolezní v svojem izmučenem telesu.

Alojzij: Z upropaščanjem svojega telesa želim rešiti uboge kužne bolnike.

P. Ahil (s premislekom): Ravno sem se domislil. Star, zvest prijatelj vaše hiše — če se ne motim Jakob — trepeta zunaj, da bi (kot se je prisrčno izrazil) še enkrat videl svojega dobrega Alojzija.

Alojzij (vzradoščeno): Kako? Jakob? Pet let je že preteklo, odkar sem ga videl zadnjič. (Pogleda vprašujoče p. Ahila): Tako je bil vedno dober z menoj!

P. Ahil: Lahko ga poiščeš. Pravil je, da te je kot otroka pestoval.

Alojzij: Gotovo prinaša poročil iz drage domovine. (Odide.)

3. prizor.

P. Ahil: Ne smem mu vsega povedati. Ne, ne sme prehitro zvedeti, da vdihavata isti zrak pod isto streho tudi njegov brat in stari dvorjan. Veselje bi ga premagalo. (Čujejo se stopinje.) Prihajata! (Odpre vrata.)

4. prizor.

P. Ahil, Rudolf, Franc del Turco.

Rudolf (si ogleduje prostor): Ali je to tiha celica mojega brata?

P. Ahil: To je njegovo svetišče, njegov paradiz na zemlji.

Del Turco: To je zamenjal za krono? Neverjetno za svetnega človeka! In vendar — lahko bi ga zavidali njegove sreče.

Rudolf: Ni vsakemu odločen tako visok duševni polet. Gospod dvorjan, mi se moramo zadovoljiti s šalami, ničemurnostjo in plitkostjo tega sveta.

Del Turco: Ko je bil še doma, je bil že mojster v molitvi. Gotovo zdaj še mnogo bolj žari njegovo srce v občevanju z Bogom.

P. Ahil: Nič manjša kakor gorečnost do Boga je tudi njegova ponižnost.

Rudolf: Na teh znakih spoznavam svojega brata.

P. Ahil: On, knežji sin, pometa in snaži celice in samostanske hodnike. V kuhinji pomaga pomivati posodo. V Rimu hodi po cesti od vrat do vrat z be-raško malho in prosjači za uboge.

Del Turco: Prav tako kot čitamo v življenjepisih svetnikov.

Rudolf: Gospod pater, ali niste tudi rekli, da je bolan?

P. Ahil: Tako je. Ko je razsajala kuga, je stregel bolnikom in zanje izpo-stavljal svoje zdravje. Saj od tedaj nosi v sebi kal smrti.

Del Turco: Prišel je k nam neki višji dostojanstvenik in povedal, da je podlegel Hugo Goldoni tu v Rimu strašni bolezni. Živel je razuzdano in samopašno.

P. Ahil: Vem! — Prav Goldoniju, ki je bil njegov sovražnik, je Alojzij stregel in ga oskrboval najljubezniveje. Še več! Teга brezbožneža je spravil z Bogom in rešil njegovo dušo.

Rudolf (globoko ganjen): Kako se čutim osramočenega po plemenitosti svo-jega brata! Posvetni ljudje smo ničevi proti takim.

Del Turco: Da, res! Zaradi nepremišljene besede redimo sovraštvo vse življenje. Celó stopnjujemo to sovraštvo!

P. Ahil: Končno je tudi Alojzij zbolel. Potreboval je sam postrežbe in po-moči, a ni odnehal. Pozabiti ni mogel svojih bolnikov. Prosil je patra generala, naj bi smel storiti obljubo, da bo stregel le kužnobolnim, če ozdravi.

Rudolf: Dovolj o tem! Hvala! Preveč sem ganjen! Moram ga videti, moram objeti svojega velikega brata. (Se obrne k vratom.) Kje je?

P. Ahil: Šel je iskat služabnika Jakoba. (Vsi odidejo.)

5. prizor.

Alojzij, Jakob

(prideta od nasprotne strani. Alojzij je zelo oslabiljen. Opira se na roko Jakobovo, ki ga spremi do stola. Jakob ne vé od samega veselja, kaj bi storil. Poljubuje Alojziju roko).

Jakob: Pet dolgih let je preteklo, odkar nisem videl svojega ljubega, mladega gospoda. Žal, da sem vas zdaj ob tem srečnem svidenju našel bolnega.

Alojzij: Ne žaluj, Jakob, božja volja je.

Jakob: To že, seveda — toda ne, ne morem razumeti. Od brata vratarja sem zvedel, kolika revščina razsaja tu v Rimu vsled kuge in lakote.

Alojzij: Srce se nam je trgalo ob pogledu na te uboge, smrtnoblede bolnike, ki so tavalji sami, zapuščeni in bedni po cestah. Iskali so usmiljenja in pomoči.

Jakob: V tem trenutku se je prikazal med njimi moj Alojzij kakor angel z neba. Bolnike ste umivali in jim stregli. Dà, celó nosili ste jih na svojih slabotnih ramah. Le ne ugovarjajte, saj mi je brat vratar vse povedal.

Alojzij (se prisrčno nasmeje).

Jakob: Kužnobilnemu brezbožnemu Hugu Goldoniju ste tudi stregli, njemu, ki vam je storil toliko krivico. In za vse te dobrote in usmiljenje naj bo zdaj mladi gospod poplačan s smrtjo? Verjemite mi, to je prehud udarec zame.

Alojzij: Pomisli, ljubi Jakob, tudi Žveličar je umrl za nas, čeprav smo ga tolikrat žalili. Povejmi najprej, kaj mi naroča draga domovina! Kaj delajo oče, mati, sorodniki?

Jakob: Vse vam naznani gospod Rudolf.

Alojzij (se dvigne poživiljen): Tako, tudi brat Rudolf je tu?

Jakob: In del Turco, dvorjan slavne rodbine Gonzaga.

Alojzij (položi roko na srce in nekoliko omahne): Moi Bog — — —. Preveliko veselje vse se uvrsti — — —. Vse gre mimo.

6. prizor.

Prejšnja, Rudolf, del Turco, p. Ahil.

Rudolf (poklekne ob Alojziju; in ga objame): Našel sem te, moj dobri, ubogi brat!

Alojzij: Rudolf! Koliko veselje, kolika sreča, da te vidim pri sebi! (Rudolf vstane, Alojzij ponudi roko del Turcu, ki jo poljubi): Dobrodošel, zvesti prijatelj!

Del Turco: V letih, ko ste bili odsotni, sem pogosto zahrepenel po svojem Alojziju. Bog mi je naklonil milost in izpolnil to željo. (Jakob se v ozadju pogovarja s p. Ahilom.)

Alojzij: Zahvalim te, moj Stvarnik, ker si mi naklonil, da spet vidim svoje najljubše znance. Saj bom kmalu dovršil svoje delo in odšel k tebi v večno domovino. — Prišli ste mi naznani, kajne, kako je dragim staršem in sorodnikom?

Rudolf: Vsem je dobro, vsi so čvrsti in krepki. (Žalostno): Samo oče — (povesi glavo).

Alojzij (živahno): Oče? Pa kaj je z njim? Govôri!

Del Turco: Njegovi telesni ostanki počivajo v Mantovi pri očetih frančiškanih.

Alojzij: O moj ljubljeni oče! (Za hip si zakrije z rokami obraz, čuje se pritajeno ihtenje.) Očetova smrt me je zelo vznemirila in užalostila. Vendar moram zahvaliti Boga, da ga je sprejel med nebeščane. On, ki smo ga vsi ljubili in cenili, je na cilju. Tam uživa srečo večnega veselja.

Rudolf: Prinašam ti zadnji njegov pozdrav in očetovski blagoslov. V največjo tolažbo ob smrtni uri mu je bilo, da te je daroval Bogu.

Del Turco: Njegova zadnja ura je bila zelo mirna.

Alojzij: Povejte mi še kaj o njem, ki je toliko storil za mojo srečo.

Del Turco: Ko so mu prinesli križ, je rekel: Tako mine slava tega sveta. Čez nekaj ur boste zavili moje mrtve ostanke v belo oblačilo. Vse je nestalno, prazno.

Rudolf: Meni — je nadaljeval — jemlje smrt krono z glave in žezlo iz rok, da ju dá tebi, moj sin. Prišel pa bo dan, ko bo vrgla tudi tebi krono z glave in izbila žezlo iz rok. Moji dnevi so sešteti, tvoji so odšteti.

Alojzij (zamišljeno): Kaj slava, kaj krona? Križ in zadnje oblačilo je vse, kar nam ostane. Vse, dokler ne strohni še to.

7. prizor.

Prejšnji, Lovrenc.

Lovrenc (vstopi kot popotnik): Blagoslovljen kraj, kjer vlada božji mir! (Ogleduje prostor ob presenečenju navzočih. Gleda Alojzija, poklekne predenj in mu poljubi roko.)

Rudolf: Kaj hoče ta tujec tu?

Del Turco: Uganka nam je —

Alojzij (položi svojo izsušeno roko nanj): Kdor si, popotnik, božji mir s teboj!

Lovrenc: Mir, ki sem ga zaman iskal. Blodil sem za njim po semnjih življenja — tu sem ga našel. Če pogledam v vaše mirno, dobro obličje, sem prepričan, da ste mi odpustili. (Vstane.) Vi me ne poznate? Lovrenc sem.

Rudolf: Lovrenc, ki je rešil življenje našemu očetu, Poznam vas! (Ponudi mu roko.)

Lovrenc: Brez časti sem bil. (Jakob pritrjuje z glavo.) Sramujem se. Nisem bil vreden dobrot, ki sem jih toliko prejel v hiši Gonzagov.

Alojzij: Vedno sem molil zate, Lovrenc.

Lovrenc: Čutil sem, da mi je Bog naklonjen. Bogate milosti sem prejemal.

Del Turco: Kje so žena in otroci tvoji?

Lovrenc (žalosten): Ne vprašajte! Uboga žena mi je umrla od revščine, ki sem jo sam zakrivil. Kar sem zaslužil, sem pognal v vinu. Otroci? Ista usoda bi bila zadela tudi nje, da niste vi, Alojzij, poskrbeli zanje. Po vašem posredovanju je dobila hčerka službo pri pobožni grofici, Peter pa je gojenec nekega samostana. Nikdar ne bom pozabil, kar ste storili mojim zapuščenim. Bog vam bođi plačnik!

Alojzij: Hvaležen sem Bogu, da je uslišal moje molitev. Kaj boš pa ti zdaj začel? Vidim te v popotni obleki. (Omahne na stol.)

Lovrenc: Pokoro delam, preromal bom ves svet. Prihajam iz Španske. Šel sem v Santiago, molil sem na grobu svetega Jakoba iz Kompostele. Zdaj pa grem v Sveto deželo.

P. Ahil (stopi v ospredje med navzoče. Alojzij je zelo izmučen): Oprostite, spoštovani, da vas prekinem. Naš prijatelj Alojzij, ki ga ljubimo in spoštujemo, je videti težko bolan. Glejte, kako omahuje. Kuha ga vročina. Prenesimo ga v bolniško sobo. (Pater in Jakob dvigneta Alojzija.)

Alojzij (veselo): O ljubi Bog, vzvišena Lepota, kdaj boš utešila moje hrepenenje? Ali bom smel že danes v tvojo čudežno dvorano? Pridi, moj Jezus! Pridi, da položim svoje nemirno srce na tvojo dlan!

Rudolf (poklekne ganjen in poljubi Alojziju roko): Ljubi moj brat, odhajaš?

Alojzij: Bog blagoslovi vas vse, vse moje ljube! Bodite trdni in veseli. V nebesih se spet vidimo in snidemo k večnemu veselju. (Blagoslavlja, ko odhajata z njim.)

Del Turco (Rudolf zaplaka in se mu skloni na prsi): Tako umira svetnik!

Lovrenc: Alojzij! Prosi za nas tam, kjer te čaka večna krona!

(Zastor pade.)